

провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43.

3. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : затверджено наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України та Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/ 1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>.

Приступа Д.В., здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Телійчук В. Г., доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент

МІСЦЕ ТА РОЛЬ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ПРОТИДІЇ РОЗБОЯМ

Охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави передбачені п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію». У статті 7 цього закону відповідно передбачено «Дотримання прав і свобод людини», а саме: під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації.

У теорії оперативно-розшукової діяльності більшістю вчених прийнято визначати, що суб'єкт ОРД – це спеціально уповноважений орган або підрозділ що, відповідно до визначеного законодавцем функціонального призначення, реалізовує комплексні повноваження щодо застосування спеціальних сил та засобів ОРД з пошуку і фіксації фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави.

Серед суб'єктів Національної поліції оперативно-розшукову протидію розбоям відповідно до функцій підрозділів поліції можуть здійснювати лише підрозділи кримінальної та спеціальної поліції. Ми цілком згодні з позицією О.В. Кириченка, що кримінальна поліція виконує надзвичайно широкий спектр правоохоронних функцій, серед яких можна назвати такі: здійснення захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, виявлення та запобігання розбоям; встановлення та викриття осіб, які готують або вчинили розбої; здійснення комплексу заходів щодо виявлення та документування осіб, які займаються злочинною діяльністю; протидія незаконному обігу вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин; виявлення та запобігання розбоям, вчиненим неповнолітніми; запобігання виникненню організованих злочинних угруповань, встановленню ними корумпованих зв'язків з державними службовцями та посадовими особами, втягненню їх у злочинну діяльність; протидія транснаціональній злочинності та ін.

На сьогодні система кримінальної поліції у нормативно-правових актах не визначена. Разом з тим у структурі Національної поліції існують такі оперативні підрозділи як підрозділи карного розшуку; оперативної служби; оперативно-технічних заходів; протидії злочинам, пов'язаним з торгівлею людьми; кримінальної розвідки; кримінального аналізу.

Основними суб'єктами оперативно-розшукової протидії розбоям є підрозділи карного розшуку. Зокрема, до функцій підрозділів карного розшуку належать: 1) у межах компетенції попередження, виявлення і розкриття розбоїв, протидія груповій злочинності; 2) виявлення, припинення та розкриття розбоїв, вчинених учасниками організованих груп, злочинних організацій, бандитських формувань; 3) робота з джерелами оперативної інформації та за оперативно-розшуковими справами; 4) аналіз ефективності використання негласного апарату, проведення оперативних розробок у боротьбі з розбоями; 5) вивчення та аналіз стану злочинності, чинників, що її обумовлюють, прогноз криміногенної ситуації; 6) проведення комплексних оперативно-профілактичних відпрацювань територій регіонів держави, а також спеціальних операцій, спрямованих на протидію розбоям; 7) координація діяльності кінологічних підрозділів з ефективного використання службових собак у розшуку і затриманні злочинців, розкритті розбоїв, проведення спеціальних заходів, у період ліквідації наслідків аварій, стихійного лиха та під час інших надзвичайних подій; 8) спільно з підрозділом інформаційно-аналітичного забезпечення організація створення та поповнення автоматизованих інформаційних систем оперативно-розшукового і профілактичного призначення; 9) забезпечення функціонування, своєчасного поповнення та належного використання оперативно-розшукових обліків.

Починаючи з моменту відновлення незалежності України, у 1991 році та до теперішнього часу, країна знаходиться під масивним впливом держав,

які мають за зміст своєї діяльності розбудову імперії через різні форми агресії. Для протидії даній агресії залучаються органи Національної поліції. Поняття взаємодії Національної поліції та населення під час виконання нею обов'язків із забезпечення публічної безпеки та порядку визначені чинним законодавством України як ключові та такі, що мають обумовлювати успішність діяльності поліцейських органів та підрозділів.

З метою визначення причин та умов вчинення розбоїв, планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад, а рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Операція об'єднаних сил, фактично, є переформатуванням Антитерористичної операції (АТО), яка діяла з 14 квітня 2014 року до 30 квітня 2018, з введенням воєнного або надзвичайного стану, переданням управління від СБУ, яка формально керувала АТО, до Об'єданого оперативного штабу ЗСУ, який почав діяти о 14:00 30 квітня 2018 року. Під командуванням АТО, згідно ст. 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», перебували: військовослужбовці (резервісти, військовозобов'язані) та працівники Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, особи рядового, начальницького складу, військовослужбовці, працівники Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції, а також працівники підприємств, установ, організацій, які залучалися та брали безпосередню участь в антитерористичній операції в районах її проведення у порядку, встановленому законодавством.

У свою чергу, під час проведення ООС активну участь у зміцненні законності, відновленні порядку, захисту населення від протиправних діянь, у східній частині України, беруть працівники Національної поліції. Згідно з бойовими розпорядженнями до відпрацювань охорони громадського порядку, заходів щодо профілактики, виявлення, розслідування розбоїв залучаються працівники ГУНП в області, територіальних підрозділів, вибухотехнічного відділу, працівники кінологічного центру зі службовими собаками, управління «Корд», підрозділів патрульної служби поліції особливого призначення ГУНП в областях та м. Києві, військовослужбовців НГУ.

Заступник голови Національної поліції Костянтин Бушуєв обговорив з керівниками приданих сил з різних регіонів країни основні завдання, які

стоять перед правоохоронними органами, а саме: проведення переформатування роботи блокпостів, а також порядок несення служби батальйонами поліції особливого призначення.

Метою такого перетворення роботи блокпостів є здійснення контролю за рухом транспорту, людьми, їх перевірка та огляд, а головне – зовнішня ізоляція району від незаконних збройних формувань, своєчасного виявлення їх пересування, шляхів можливого виходу бойовиків з районів їх зосередження, ізоляція й позбавлення доступу до джерел постачання; заборона надходження поповнення, постачання боєприпасів та зброї та недопущення прориву через блокпост. Проаналізувавши значну кількість вироків у Єдиному державному реєстрі судових рішень, ми дійшли висновків, що за період 2017-2019 років на окупованих та прилеглих до окупованих територій Донеччини і Луганщини переважну більшість корисливо-насильницьких злочинів вчиняють з мотивів незаконного заволодіння чужим майном шляхом розбою. Були виявлені випадки вчинення вищезазначених злочинів і військовослужбовцями.

Так, наприклад, в листопаді 2018 року досудовим розслідуванням встановлено, що у співробітника Сватівського відділу поліції виник злочинний умисел на заволодіння грошовими коштами місцевого мешканця у розмірі 100000 гривень, які чоловік отримав за продаж насіння соняшника. До злочину у якості співвиконавця правоохоронець залучив свого знайомого військовослужбовця-контрактника однієї з військових частин ЗСУ.

У період 2018 року зафіксовано 84 факти вчинення розбійних нападів на вищевказаних територіях, з яких 66 передано до суду. У 2019 році дещо зменшилася кількість вчинення даних корисливо-насильницьких злочинів, а саме 73 факти вчинення правопорушення, з яких 68 передано до суду. Виявлення та розслідування розбоїв у незначний проміжок часу та зменшення кількості їх вчинення пояснюється саме особливістю оперативного обслуговування Донецької та Луганської областей. Як уже нами було зазначено, під час проведення ООС оперативне перекриття територій здійснюється завдяки наявності великої кількості блокпостів і залучення працівників Національної поліції України та інших правоохоронних органів.

Отже, у випадках вчинення розбоїв відносно жителів регіонів Донецької та Луганської областей існує певний алгоритм дій щодо першочергових заходів, метою яких є встановлення осіб, які вчинили злочин, свідків, обставин, речових доказів, а також фактичних даних, які б сприяли виявленню та розслідуванню даної категорії злочинів. Задля цього задіяний особовий склад розподіляється на групи перекриття шляхів виїзду з міста (мобільні блокпости); групи, що здійснюють подворовий обхід та перевірку осіб за наявними базами даних; група з перевірки місцезнаходження осіб, які перебувають у розшуку; група перевірки осіб, які за інформацією причетні до

сепаратизму; група фільтрації та документування; група перевірки власників зброї; групи патрулювання та перевірки осіб за наявними базами.

Аналізуючи наші дослідження, можна визначити наступні особливості протидії розбоїв на території проведення ООС підрозділами кримінальної поліції, як суб'єктами ОРД, а саме:

отримання для оперативних підрозділів слідової інформації з місця вчинення розбою, а саме криміналістичних особливостей (слідів, речей, предметів, які залишили злочинці, недопалків, гільз або куль тощо); розкриття по гарячих слідах (отримання інформації за зовнішніми ознаками осіб, які вчинили злочин або транспортного засобу, який може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення) можна отримати у випадку відеофіксації події або пояснень свідків або очевидців; надання орієнтувань за цими ознаками особовому складу, які задіяні на блокпостах з урахуванням маршруту руху чи шляхів відходу; відпрацювання місць залежно від предмету посягання (ломбарди, стихійні ринки, обмін-продаж тощо); отримання інформації про використання аеророзвідки; використання інформаційно-аналітичного забезпечення щодо осіб, які притягалися до кримінальної відповідальності або стоять на обліку за вчинення корисливо-насильницьких злочинів, розповсюдження їх фотороботів серед особового складу та на блокпостах. Також важливо застосовувати профілактичні заходи, такі як інструктажі для патрулів по місту, бесіди серед населення та ін.

Отже, підводячи підсумок та аналізуючи нормативні акти, що регламентують компетенцію перелічених оперативних підрозділів правоохоронної системи України, можна констатувати, що у загальному вигляді лише підрозділи Кримінальної поліції Національної поліції України мають право здійснювати оперативно-розшукову протидію розбоям.